

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē
॥ catuścatvāriṃśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by
Sunder Kidāmbi
with the blessings of
śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan
His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ catuścatvāriṃśaḥ sargaḥ ॥

sumitrayā kausalyāyā āśvāsanam

vilapantīm tathā tām tu
kausalyām pramadōttamām |
idaṃ dharmē sthitā dharmyaṃ
sumitrā vākyamabravīt || 2.44.1 ||

tavāryē sadguṇairyuktaḥ
sa putraḥ puruṣōttamaḥ |
kiṃ tē vilapitēnaivaṃ
kṛpaṇaṃ ruditēna vā || 2.44.2 ||

yastavāryē gataḥ putra -
styaktvā rājyaṃ mahābalaḥ |
sādhu kurvan mahātmānaṃ
pītaṃ satyavādinam || 2.44.3 ||

śiṣṭairācaritē samya -
kśāśvat prētya phalōdayē |
rāmō dharmē sthitaḥ śrēṣṭhō
na sa śōcyāḥ kadācana || 2.44.4 ||

vartatē cōttamāṃ vṛttiṃ
 lakṣmaṇō'smin sadānaghaḥ |
 dayāvān sarvabhūtēṣu
 lābhastasya mahātmanaḥ || 2.44.5 ||

araṇyavāsē yad duḥkhaṃ
 jānantyēva sukhōcitā |
 anugacchati vaidēhī
 dharmātmānaṃ tavātmajam || 2.44.6 ||

kīrtibhūtāṃ patākāṃ yō
 lōkē bhramayati prabhuh |
 dharmaḥ satyavrataparaḥ
 kiṃ na prāptastavātmajaḥ || 2.44.7 ||

vyaktaṃ rāmasya vijñāya
 śaucaṃ māhātmyamuttamam |
 na gātramaṃśubhiḥ sūryaḥ
 santāpayitumarhati || 2.44.8 ||

śivaḥ sarvēṣu kālēṣu
 kānanēbhyō viniḥsṛtaḥ |
 rāghavaṃ yuktaśītōṣṇaḥ
 sēviṣyati sukhō'nilaḥ || 2.44.9 ||

śayānamanaghaṃ rātrau
 pitēvābhipariṣvajan |
 dharmaghaṇaḥ saṃsprṣāñchīta -
 ścandramā hlādayiṣyati || 2.44.10 ||

dadau cāstrāṇi divyāni
yasmai brahmā mahaujasē |
dānavēndraṃ hataṃ dṛṣṭvā
timidhvajasutaṃ raṇē || 2.44.11 ||

sa śūraḥ puruṣavyāghraḥ
svabāhubalamāśritaḥ |
asantrastō hyaraṇyē'sau
vēśmanīva nivatsyatē || 2.44.12 ||

yasyēṣupathamāsādya
vināśaṃ yānti śatravaḥ |
kathaṃ na pṛthivī tasya
śāsanē sthātumarhati || 2.44.13 ||

yā śrīḥ śauryaṃ ca rāmasya
yā ca kalyāṇasattvatā |
nivṛttāraṇyavāsaḥ svaṃ
kṣipraṃ rājyamavāpsyati || 2.44.14 ||

sūryasyāpi bhavēt sūryō
hyagnēragñiḥ prabhōḥ prabhuḥ |
śriyāḥ śrīśca bhavēdagryā
kīrtyāḥ kīrtiḥ kṣamākṣamā || 2.44.15 ||

daivataṃ dēvatānāṃ ca
bhūtānāṃ bhūtasattamaḥ |
tasya kē hyaguṇā dēvi
vanē vāpyathavā purē || 2.44.16 ||

pṛthivyā saha vaidēhyā
 śriyā ca puruṣarṣabhaḥ |
 kṣipraṃ tiṣṭhirētābhiḥ
 saha rāmō'bhiṣēkṣyatē || 2.44.17 ||

duḥkhajaṃ viṣṛjatyāśru
 niṣkrāmantamudīkṣya yam |
 ayōdhyāyāṃ janaḥ sarvaḥ
 śōkavēgasamāhataḥ || 2.44.18 ||

kuśacīradharaṃ vīraṃ
 gacchantamaparājitam |
 sītēvānugatā lakṣmī -
 stasya kiṃ nāma durlabham || 2.44.19 ||

dhanurgrahavarō yasya
 bāṇakhaḍgāstrabhṛt svayam |
 lakṣmaṇō vrajati hyagrē
 tasya kiṃ nāma durlabham || 2.44.20 ||

nivṛttavanavāsaṃ taṃ
 draṣṭāsi punarāgatam |
 jahi śōkaṃ ca mōhaṃ ca
 dēvi satyaṃ bravīmi tē || 2.44.21 ||

śirasā caraṇāvētau
 vandamānamaninditē |
 punardrakṣyasi kalyāṇi
 putraṃ candramivōditam || 2.44.22 ||

punaḥ praviṣṭaṃ dṛṣṭvā ta -
 mabhiṣiktaṃ mahāśriyam |
 samutsrakṣyasi nētrābhyāṃ
 śīghramānandajaṃ jalam || 2.44.23 ||

mā śōkō dēvi duḥkhaṃ vā
 na rāmē dṛṣyatēśivam |
 kṣipraṃ drakṣyasi putraṃ tvam
 sasītaṃ sahalakṣmaṇam || 2.44.24 ||

tvayāsēṣō janaścāyaṃ
 samāśvāsyō yatō'naghē |
 kimidānīmidam dēvi
 karōṣi hr̥di viklavam || 2.44.25 ||

nārḥā tvam śōcituṃ dēvi
 yasyāstē rāghavaḥ sutaḥ |
 nahi rāmāt parō lōkē
 vidyatē satpathē sthitaḥ || 2.44.26 ||

abhivādayamānaṃ taṃ
 dṛṣṭvā sasuhṛdam sutam |
 mudāśru mōkṣyasē kṣipraṃ
 mēgharēkhēva vārṣikī || 2.44.27 ||

putrastē varadaḥ kṣipra -
 mayōdhyāṃ punarāgataḥ |
 karābhyāṃ mṛdupīnābhyāṃ
 caraṇau pīḍayisyati || 2.44.28 ||

abhivādya namasyantaṃ

śūraṃ sasuhṛdaṃ sutam |

mudāsraiḥ prōkṣasē putraṃ

mēgharājirivācalam || 2.44.29 ||

āśvāsayantī vividhaiśca vākyai -

rvākyōpacārē kuśalānavadyā |

rāmasya tāṃ mātaramēvamuktvā

dēvī sumitrā virarāma rāmā || 2.44.30 ||

niśamya tallakṣmaṇamātrvākyam

rāmasya māturnaradēvapatnyāḥ |

sadyaḥ śarīrē vinanāśa śōkaḥ

śaradgatō mēgha ivālpātōyaḥ || 2.44.31 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye

ayōdhyākāṇḍē catuṣcatvāriṃśaḥ sargaḥ ||